

**ЗАКОН ЗА ПРОВЕРКА НА ИМУЩЕСТВОТО И ДОХОДИТЕ НА ЛИЦА,
ЗАЕМАЩИ ВИСШИ ДЪРЖАВНИ И ДРУГИ ДЛЪЖНОСТИ, И
СВЪРЗАНИТЕ С ТЯХ ЛИЦА**

Предмет

Чл.1 (1) Този закон урежда реда и условията за проверка на имуществото на всички лица, заемащи висши държавни и други длъжности, както и на лица, за които предстои избор или назначаване на такава длъжност.

(2) Законът има за цел да утвърди високи нравствени стандарти за лицата, заемащи високи управленски позиции, подробно изброени в чл.3.

(3) Законът има за цел да способства изземването на всякаква облага, получена в резултат на злоупотреба със служебното положение и влияние.

Източници

Чл.2 (1) Източник на информация по този закон са всички факти и обстоятелства деклариращи по надлежния ред от лицата по чл.3 пред Агенция по вписванията, Национална агенция за приходите и Сметната палата, както пред други органи, когато това е предвидено със закон.

Обхват на проверяваните лица

Чл.3 (1) На проверка по смисъла на чл.1 от този закон задължително подлежат:

1. президентът и вицепрезидентът;
2. народните представители;
3. министър-председателят, заместник министър-председателите, министрите и заместник-министрите;
4. председателят и съдиите от Конституционния съд;
5. председателите и съдиите от Върховния касационен съд и Върховния административен съд;
6. главният прокурор и прокурорите от Върховната касационна прокуратура и Върховната административна прокуратура;
7. директорът на Националната следствена служба и неговите заместници;
8. председателите и заместник-председателите на държавни агенции, председателите и членовете на държавни комисии;
9. областните управители и заместник-областните управители;
10. председателят и членовете на Сметната палата;
11. председателят и членовете на Комисията за защита на конкуренцията;
12. управителят, подуправителите и членовете на управителния съвет на Българската народна банка;
13. председателят, заместник-председателите и членовете на Комисията за финансов надзор;
14. членовете на Изпълнителния съвет и на Надзорния съвет на Агенцията за приватизация и следприватизационен контрол;

15. членовете на Висшия съдебен съвет, главният инспектор и инспекторите в Инспектората към Висшия съдебен съвет;
16. председателят и членовете на Съвета за електронни медии;
17. изпълнителните директори на изпълнителните агенции и ръководителите на държавни институции, създадени със закон или с постановление на Министерския съвет, и техните заместници;
18. омбудсманът и заместник-омбудсманът;
19. председателят, заместник-председателят и членовете на Комисията за регулиране на съобщенията;
20. органите на управление на Националния осигурителен институт;
21. управителят на Националната здравноосигурителна каса и директорите на районните здравноосигурителни каси;
22. генералните директори на Българската национална телевизия, на Българското национално радио и на Българската телеграфна агенция, както и членовете на ръководните органи на всички обществени телевизионни и радио оператори, лицензирани и/или регистрирани по реда на Закона за радиото и телевизията.
23. директорите и заместник-директорите на службите за сигурност и на службите за обществен ред по смисъла на Закона за защита на класифицираната информация, председателят и заместник-председателите на Държавна агенция "Национална сигурност", главните директори, директорите на дирекции и на териториални дирекции на агенцията;
24. директорът и заместник-директорите на Агенция "Митници" и директорите на дирекции в Централното митническо управление;
25. изпълнителният директор, заместник-директорите и главният секретар на Националната агенция за приходите и директорите на дирекции в централното управление и директорите на териториалните дирекции;
26. председателят, заместник-председателят и членовете на Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество и директорите на териториалните й звена;
27. главният секретар на Министерството на вътрешните работи и неговите заместници, директорите на главните дирекции и техните заместници, директорите на областните дирекции на Министерството на вътрешните работи и техните заместници;
28. членовете на политическите кабинети и главните секретари в централните и териториалните органи на изпълнителната власт;
29. кметовете и заместник-кметовете на общини, кметовете и заместник-кметовете на райони и председателите и зам. председателите на общински съвети;
30. главният секретар на Народното събрание, на Президента и на Министерския съвет, главните секретари в администрацията на изпълнителната власт;
31. членовете на Европейския парламент от Република България;
32. членовете на Европейската комисия от Република България и българските граждани, заемащи длъжности в органите на Европейския съюз, избрани или назначени с решение или по предложение на български държавен орган;
33. българските граждани, заемащи длъжности в Организацията на Северноатлантическия договор, които са избрани или назначени с решение или по предложение на български държавен орган;
34. ръководителите на задграничните представителства на Република България;

35. българските граждани, които по решение или предложение на български държавни органи са членове на управителни или контролни органи на международни организации, съфинансирани от Република България;

36. членовете на управителния съвет и на надзорния съвет на Българската банка за развитие;

37. членовете на управителните и контролните органи на Националната електрическа компания и на Българския енергиен холдинг;

38. други лица, ако това е предвидено в закон.

(2) На предварителна проверка смисъла на този закон подлежат и лицата, за които предстои избор или назначаване на съответната длъжност по ал.1.

(3) Освен лицата по ал.1 на проверка подлежат и техните съпрузи, или лицата, с които се намират във фактическо съжителство, роднините по права линия без ограничения в степените и роднините по сребрена линия до четвърта степен включително, както и физически и юридически лица, с които лицата по ал.1 се намират в икономически и политически зависимости.

Обхват на проверяваното имущество

Чл.4 (1) Проверката на лицата по чл.3 се извършва към датата на влизане в сила на този закон, както и при последваща регистрацията за участие в избори, при заемане на друга публична длъжност и обхваща:

1. имуществото на лицата по чл.3, неговото местонахождение, стойността и правното основание за придобиването му;
2. пазарната стойност на имуществото към момента на придобиването;
3. пазарната стойност на имуществото към момента на проверката;
4. преобразуване на имуществото на лицата по чл.3;
5. приходите и разходите за обичайна дейност и извънредните приходи и разходи на юридическо лице, представлявано или свързано с лицата по чл.3;
6. обичайните и извънредните доходи и разходи за издръжка на лицата по чл.3;
7. платените публичноправни парични задължения към държавата и общините на лицата по чл.3, ал.1;
8. сделките с имуществото извършени от лицата по чл.3;
9. сделки с имущество, извършени от юридическо лице, което е представлявано или свързано лицата по чл.3, ал.1;
10. пътуванията в чужбина на лицата по чл.3, ал.1;
11. обезпеченията и тежестите, наложени върху имуществото, както и задълженията, които са поети от лицата по чл.3;
12. сключените с лицата по чл.3 консултантски договори;
14. други обстоятелства, които имат значение за изясняване произхода на имуществото, начина на придобиването и на преобразуването му.

(2) Проверката на лицата по предходната алинея обхваща период до 10 години назад от датата на започване на проверката.

(3) Лицата по чл.3, ал. (1) при встъпване в длъжност са задължени да декларират пред Комисията, че дават своето съгласие за разкриване на фактите и обстоятелствата по чл. 62 от Закона за кредитните институции.

(4) Лицата по чл.3, ал.(1) при встъпване в длъжност декларират пред Комисията, че не участват в управлението и не притежават дялове, пряко или непряко, в дружества, регистрирани в офшорни финансови центрове, или офшорни зони.

Отговорен орган

Чл.5 Проверката на лицата по чл.3 се извършва от независим държавен орган – „Комисия за проверка на имуществото и доходите на лица, заемащи висши държавни и други длъжности, и свързаните с тях лица“, наричана по-нататък "комисията".

(2) Комисията е юридическо лице, първостепенен разпоредител с бюджет и със седалище София.

(3) Комисията е постоянно действащ орган, който се подпомага от администрация. За администрацията на комисията се прилага Законът за администрацията, доколкото друго не е предвидено в този закон.

(4) Дейността на администрацията се осъществява от държавни служители и от лица, работещи по трудово правоотношение. За служителите по трудово правоотношение се прилага чл. 107а от Кодекса на труда.

(5) Комисията изготвя правилник за своята дейност и дейността на администрацията си. Правилникът се обнародва в "Държавен вестник".

(6) Комисията представя в Народното събрание ежегоден доклад за дейността си за предходната година до 20 март.

Чл.6 (1) Комисията е колегиален орган и се състои от пет членове, в това число председател. Комисията се избира от Народното събрание за срок пет години по предложение на парламентарните групи с квалифицирано мнозинство две трети от всички народни представители. Членовете на комисията не могат да бъдат преизбрани.

(2) При определяне на състава на комисията никоя от представените в Народното събрание политически партии и коалиции не може да има мнозинство.

(3) Членове на комисията могат да бъдат само дееспособни български граждани, с висше образование с минимална образователно-квалификационна степен „магистър“, по една от следните специалности: право, обществени комуникации и информационни науки, политически науки, социология, журналистика, които имат минимален стаж по специалността над 10 г., и са с постоянно местожителство в страната, ползват се с високи морални качества, обществен авторитет и доверие.

(4) Не може да бъде член на комисията лице, което е:

1. осъждано за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията;

2. наето по трудово или служебно правоотношение;

3. съпруг или се намира във фактическо съжителство, или е роднина по права линия без ограничения или по съребрена линия до четвърта степен включително и по сватовство до втора степен включително с друг член на комисията или с председателя;

4. едноличен търговец, неограничено отговорен съдружник в търговско дружество, управител, търговски пълномощник, търговски представител, прокуриснт, търговски посредник, ликвидатор или синдик, член на орган на управление или контрол на търговско дружество или кооперация.

(5) Членовете на комисията освобождават заеманите от тях длъжности или прекратяват дейностите, несъвместими с изискванията на ал.4, т.2 и т.4 в едномесечен срок от избирането, съответно назначаването им.

(6) Членовете на комисията осъществяват своята дейност по трудово правоотношение.

(7) Правомощията на член на комисията се прекратяват от Народното събрание преди изтичане на мандата му:

1. по негово искане;
2. при фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си повече от три последователни месеца;
3. при несъвместимост с изискванията по ал.4;
4. при влизане в сила на акт, с който е установен конфликт на интереси по Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси.

Чл.7 (1) Предложенията за членове на комисията се внасят в Народното събрание, придружени от автобиография, свидетелство за съдимост, медицинско удостоверение, че не страда от психическо заболяване, необходимите документи за извършване на проучване за надеждност по смисъла на Закона за защита на класифицираната информация

(2) Председателят на ресорната комисия към Народното събрание изпраща в Държавна агенция "Национална сигурност" документите на кандидатите за членове на комисията за извършване на проучване за надеждност. Държавна агенция "Национална сигурност" извършва специално проучване по смисъла на Закона за защита на класифицираната информация в 14-дневен срок.

(3) Народното събрание избира поименно членовете на комисията. Народното събрание избира от състава на комисията председател.

Чл.8 Председателят и членовете на комисията се ползват с имунитета на народните представители при упражняване на своите правомощия.

Чл.9 (1) Председателят на комисията я представлява, ръководи и организира дейността ѝ, като:

1. определя дневния ред и свиква заседанията;
2. публикува решенията и докладите за дейността ѝ на страницата на комисията в интернет;
3. внася в Народното събрание ежегодно или при поискване доклад за дейността на комисията;
4. упражнява функциите на орган по назначаването по отношение на държавните служители и на работодател по отношение на служителите, работещи по трудово правоотношение в администрацията на комисията;
5. осъществява и други дейности съобразно задачите и функциите на комисията.

Взаимодействие с други държавни органи

Чл.10 (1) За постигане на целта на закона комисията осъществяват сътрудничество и обмен на информация по съответния ред със Сметната палата, прокуратурата, Министерството на вътрешните работи, органите на Държавна агенция "Национална сигурност", органите по приходите и органите на Агенция "Митници", Комисия за финансов надзор, съобразно предоставената им компетентност.

(2) Редът и сроковете за осъществяване на взаимодействието се определят със съвместна инструкция на комисията, Сметната палата, председателя на Държавна агенция "Национална сигурност", министъра на вътрешните работи, министъра на финансите и главния прокурор, Комисията за финансов надзор.

(3) При необходимост, комисията може да поиска съдействие и от други компетентни органи и институции.

Чл.11 Членовете на комисията могат да отправят писмено искане до компетентните органи по приходите за разкриване на данъчна и осигурителна информация за проверяваните лица.

Чл.12 Комисията може да поиска от съда разкриване на банковата тайна, на търговската тайна по чл. 35, ал. 1 от Закона за пазарите на финансови инструменти и сведенията по чл. 13, ал. 2 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа, когато това е необходимо за постигане на целта на закона.

Чл.14 (1) При изпълнение на правомощията си по този закон членовете на комисията могат да искат съдействие и сведения от държавните и общинските органи, търговците, кредитните институции, както и от други юридически лица, от нотариуси и съдебни изпълнители.

(2) Органите и лицата по ал. 1 са длъжни да предоставят сведенията в срок до един месец от поискването им, с изключение на тези, които се предоставят по специален ред.

(3) Обменът на класифицирана информация се извършва в съответствие със Закона за защита на класифицираната информация.

(4) Обработването на лични данни се извършва в съответствие със Закона за защита на личните данни.

Чл.15 За всяко действие по този закон органите на комисията съставят протокол, освен когато извършеното действие е удостоверено с друг документ.

Чл.16 Лицата, на които при или по повод изпълнение на служебните им задължения е станала известна информация за извършваната проверка, нямат право да я разгласяват.

Чл.17 Комисията произнася с решение в едномесечен срок от датата на откриване на производството по проверка.

(2) С решението по ал. 1 комисията установява наличие или липса на несъответствия между декларираното имущество и фактическото положение.

(3) Решенията по ал.1 подлежат на обжалване в 14-дневен срок от съобщаването им на лицата по чл.3 пред Върховен административен съд, по реда на Административно процесуалния кодекс.

Чл.18 Влязло в сила решение, с което се установява несъответствие по чл.17 ал. 2 е основание за освобождаване от длъжност на проверяваното лице, освен когато в Конституцията е предвидено друго. Освобождаването се осъществява по реда, определен в съответните специални закони.

Чл.19 В случай, че по време на проверката, комисията установи, че са налице достатъчно данни за извършено престъпление, изпраща с мотивирано становище преписката на прокуратурата по компетентност.

Чл.20. Комисията уведомява незабавно националния орган за конфискуване на незаконно имущество за своето решение, с оглед на предприемане на незабавни обезпечителни мерки, както и на производство по изземване на активите.

Чл.21 Решенията на комисията се публикуват на интернет страницата на й.

Допълнителни разпоредби

§ 1. По смисъла на този закон:

Проект!

1. „Имущество“ е пари, активи от всякакъв вид – материални или нематериални, движими или недвижими вещи или ограничени вещни права.
2. „Пазарна стойност“ е цената на вещта, имота или вещното право, без начислените данъци и такси, която би била платена при същите условия за подобен недвижим имот или движима вещ.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 2. В едномесечен срок от влизането в сила на закона Народното събрание избира членовете на комисията.

§ 3. В 30-дневен срок от избирането ѝ комисията приема правилник за своята дейност и дейността на администрацията си по чл.5, ал.5, и го обнародва в "Държавен вестник".

§ 4. В двумесечен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет осигурява на комисията и администрацията ѝ необходимите работни помещения и технически средства за осъществяване на нейната дейност.

§ 5. Министерският съвет в 3-месечен срок от обнародването на закона в "Държавен вестник" внася в Народното събрание проекти на закони за изменение и допълнение на законите, чиито разпоредби трябва да бъдат приведени в съответствие с този закон.

§ 6. Законът влиза в сила в тридневен срок от обнародването му в Държавен вестник.

§ 7. В тримесечен срок от влизането в сила на закона лицата по чл. 3, декларират пред Комисията фактите по чл.4, ал.3 и ал.4.

Румел Йончев
Светлин Танчев
Георги Мажков

Мотиви

Към проекта за Закон за проверка на имуществото и доходите на лица, заемащи висши държавни и други длъжности, и свързаните с тях лица

Според множество актуални изследвания и анализи се отчита изключително силен спад в доверието към българската държавност. Повечето институции страдат от липса на обществена подкрепа, което се дължи главно на дефицит от ясни, явни, градивни за нацията и дългосрочно действащи политики. Създадено е впечатлението, което се подкрепя от редица преки и косвени факти, че представителите на институционалната власт работят предимно в лична полза, а не в полза на гражданите. От тук следва задълбочаването на процеса по загуба на доверие, криза в автентичността и в крайна сметка необратимо противопоставяне между граждани и власт. Това противопоставяне е една от основните предпоставки за ниския рейтинг на институции като Народното събрание, Министерски съвет, министерствата, държавните агенции, органите на съдебната система, правораздавателните органи, обществените медии и други.

В настоящия момент свърхакуален за българското общество е проблемът за липсата на прозрачност, относно имущественото състояние и доходите на лицата, заемащи висши държавни и други длъжности, и свързаните с тях лица. Разликите в стандарта на живот сред гражданите, както и реалната липса на средна класа в страната, поставят въпроса какви са причините за тази ситуация, защо доходите не нарастват и най-вече кои от лицата, заемащи висши управленски позиции притежават високи нравствени качества и добросъвестността да не се възползват от заемания пост, за да извлекат материални облаги за себе си, за семействата и близките си.

Протестиращите граждани в България създадоха идеята за изпълнение на операция „Чисти ръце“, която да наложи нов морал в политиката. Желанието на хората е за разделяне на политическия елит не толкова на идеологически принцип, а според това кой може или не може да гарантира прозрачност и честност в управлението на обществените ресурси единствено в полза на гражданите. Именно волята на обществото спомогна да бъде уловен духът на българската операция „Чисти ръце“, който да бъде въплътен в настоящия законопроект.

В името на прозрачността, справедливостта и демократичните принципи се налага приемането на нормативен акт, който създаде условия за проверка и контрол на злоупотребите с власт и посредством който да се утвърдят стандарти за честност и прозрачност при избора или назначаването на горепосочените лица. Развитieto на обществено-политическите процеси и на демократичните институции в нашата страна, както и необходимостта от усъвършенстване и разгръщане на антикорупционните мерки и механизми, обуславят и потребността от нормативни правила и процедури за публично оповестяване на имущественото състояние и начините на придобиването му на лицата, чиято дейност следва да бъде изцяло в полза на българския народ.

Целта на предлагания законопроект е да създаде именно такива ясни правила, процедури и механизми за прозрачност и публичност, които да осигурят спокойствието на българина, че съдбата му е в „чистите ръце“ на честни, достойни

и некорумпирани хора. Духът на закона демонстрира категоричната политическа и обществена нетърпимост към използването на висшата държавна длъжност за набавяне на лични облаги.

Предлаганият законопроект урежда реда и условията за проверка на имуществото на всички лица, заемащи висши държавни и други длъжности, както и на лицата, за които предстои избор или назначаване на такава длъжност.

В чл. 3 са изброени висшите държавни длъжности, които попадат в обхвата на проверката, като списъкът е неизчерпателен. Именно с цел да бъде наложен висок нравствен стандарт за лицата, които заемат тези длъжности, на предварителна проверка ще подлежат и всички кандидати за заемане на същите. Проверката обхваща и свързаните с тях лица.

С настоящия законопроект се създава нов административен орган - комисия, която е наговарена с правомощия да извършва проверки и да установява нарушения. Тя е постоянно действащо звено, което се състои от пет членове, избирани от Народното събрание за срок от пет години. Членовете в състава на комисията трябва да притежават високи морални качества и да се ползват с добро име в обществото. Комисията се подпомага от администрация. Въвежда се принцип, чрез който членовете на комисията да се ползват с имунитета на народни представители при упражняване на своите правомощия. По този начин ще се гарантира спокойствието на членовете на комисия и ще се създават условия за по-голяма ефективност при упражняване на правомощията им.

Обхватът на проверяваните обстоятелства е уреден в чл. 4 и представлява период от 10 години назад от датата на започване на проверката. В тази връзка е въведено задължение за проверяваните лица да декларират пред комисията, че се отказват от банкова и търговска тайна. Смятаме, че само и единствено по този начин, ще бъде гарантирана пълната прозрачност относно придобиването на имуществото на проверяваните. Друго задължение на последните е да декларират, че не участват в управлението и не притежават дялове, пряко или непряко, в дружества, регистрирани в офшорни финансови центрове или офшорни зони. По този начин законът не обявява участието в офшорни дружества за незаконно, а подчертава, че същото е признак за непрозрачност и не попада в стандарта за високи нравствени качества, който закона цели да наложи.

Уредени са правомощия на комисията при взаимодействието ѝ с други държавни органи, като е осигурено пълно съдействие от страна на последните за целите на осъществяваните проверки. Предвидена е и разпоредба, която осигурява на комисията достъп до класифицирана информация в съответствие със Закона за защита на класифицирана информация.

Проверката завършва с постановяването на решение от страна на комисията. Същото подлежи на съдебен контрол по смисъла на АПК. Влезлите в сила решения на комисията са достатъчно основание за освобождаването от длъжност на проверяваното лице, което се налага от органи и по ред, определени в съответните закони. За да бъде максимално ефективна, комисията притежава правомощия да сезира прокуратурата, ако по време на проверката се открият данни за извършено престъпление. В този случай комисията изпраща цялата преписка заедно с мотивирано становище до компетентната прокуратура.

С цел да бъде спазен принципът на публичност и прозрачност, решенията на комисията ще се публикуват на интернет страницата си и информацията ще бъде обществено достъпна.

В допълнителните разпоредби са пояснени понятията: „имущество“, „пазарна стойност“. Много от тези понятия се използват и в други действащи

закони, като тяхното значение се препокрива. С дефинирането им се внася яснота за конкретния им смисъл в настоящия законопроект. В преходните и заключителни разпоредби се уреждат и въпросите, които касаят внасянето на промени в други закони в съответствие с разпоредбите на настоящия законопроект. Предвижда се законът да влезе в сила три дни след обнародването му в Държавен вестник.

Очакваният резултат от прилагането на Закона за проверка на имуществото и доходите на лица, заемащи висши държавни и други длъжности, и свързаните с тях лица е повишаване и връщане на липсващото доверие в лицата, заемащи висши ръководни държавни длъжности, а оттам и в държавните институции. Този резултат е пряко свързан с укрепването на авторитета на държавността и връщането на демократичните устои. Дейността на този нормативен акт изцяло се покрива с обществения интерес и отговаря на потребностите на гражданското общество.

Приемането на настоящия законопроект не е проекция на конкретен акт на ЕС. С оглед на негативните мониторингови доклади от страна на Европейската комисия, обаче, законопроектът представлява отлична възможност за демонстрация на воля за борба с корупцията и решителна стъпка за постигането на ключови резултати в тази сфера. Република България ще бъде първата страна член на ЕС въввела всеобхватен механизъм в изпълнението на тази цел.

Финансова обосновка: средствата, които ще се отпуснат от държавния бюджет за административно и логистично обезпечение на комисията ще се изразходват за сграден фонд, фонд работна заплата, техническо оборудване, транспорт и други. Тъй като превантивната функция на този законопроект ще ограничи в значителна степен злоупотребите с публични средства, влияние и неоснователно обогатяване от лицата обект на проверка за сметка на обикновените граждани, инвестицията за нормалното и ефективно функциониране на комисията ще бъде в пъти по-малко от предотвратените злоупотреби.

Румен Козлев
Светлин Енчев
Георги Марков